

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

«Затверджено»

На засіданні Приймальної комісії
НПУ імені М.П. Драгоманова
Протокол № 4 від «19» березня 2012 р.
Ректор університету
Голова Приймальної комісії



Андрущенко В.П.

«Рекомендовано»

Вченою радою
Інституту корекційної
педагогіки та психології
протокол №6 від «22» лютого 2012 р.
Голова Вченої ради



Синьов В.М.

Програма

вступного фахового випробування

з дисципліни «Психокорекційна педагогіка (олігофренопедагогіка)»

при вступі на навчання

для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «**Магістр**»

на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня «**Спеціаліст**»

спеціальність 8.01010501.

Корекційна освіта (олігофренопедагогіка)

Пояснювальна записка

Дисципліна “Корекційна педагогіка” розрахована для студентів дефектологічних факультетів та інститутів, що готують учителів для загальноосвітніх шкіл для дітей з інтелектуальною недостатністю. Курс “Корекційна педагогіка” становить науково-теоретичну базу у формуванні майбутніх педагогів дошкільних, шкільних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з інтелектуальною недостатністю та реабілітаційних центрів. Він повинен забезпечити необхідний якісний рівень професійної підготовки корекційного педагога, який може у відповідності з актуальними завданнями корекційної психопедагогічної науки та практики творчо і продуктивно розв’язувати комплексні корекційно-розвиткові та педагогічно-виховні проблеми спеціального навчання, особистісного становлення і соціалізації осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Метою програми є підготовка корекційного педагога до адаптаційної та реабілітаційної діяльності, яка полягає у створенні необхідних психолого-педагогічних умов для найбільш повної соціальної адаптації, інтеграції та інклюзії у суспільство дітей з інтелектуальною недостатністю.

Зміст програми курсу “Корекційна педагогіка” відповідає основним вимогам кваліфікаційної характеристики спеціальності і реалізує тісні зв’язки з клінічними та анатомо-фізіологічними основами наукової галузі “Корекційна психопедагогіка”.

Дисципліна “Корекційна педагогіка ” розглядає такі завдання:

- формування у студентів категоріальних понять корекційної педагогіки на основі вивчення історії та науково-практичної логіки їх становлення;
- забезпечення студентів знаннями теорії та практики роботи з дітьми, які мають в структурі свого розвитку інтелектуальні вади;
- прищеплення особливого ставлення до дітей з порушеннями психофізичного розвитку;

- стимулювання студентів до активної аналітико-пошукової роботи, спрямованої на визначення ефективних шляхів подолання наслідків розладів інтелекту у дітей;

- навчання моделюванню, здійсненню та організації системи спеціальної допомоги дітям в діапазоні від раннього до дошкільного, від дошкільного до шкільного, від, власне, шкільного до юнацького віку.

Зміст програми

I. Загальні питання теорії корекційної педагогіки.

1. Сучасні проблеми **спеціального** навчання та виховання
2. Вихідні теоретичні положення корекційної педагогіки

II. Системи педагогічного впливу на ранній та дошкільний розвиток дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

1. Система раннього виявлення та корекції відхилень у розвитку дітей.
2. Організація ранньої допомоги дітям з порушеннями розвитку

III. Основи дидактики корекційної педагогіки.

Навчання, виховання, розвиток та корекція як єдиний педагогічний процес.

1. Процес навчання у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку
2. Принципи навчання.
3. Зміст освіти
4. Методи навчання.
5. Форми організації навчального процесу.
6. Урок як основна форма організації навчального процесу дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.
7. Перевірка та облік знань, умінь і навичок учнів.
8. Керівництво та контроль у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку

IV. Навчальна корекційно-виховна робота з дітьми, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку

1. Теоретичні основи навчання і виховання дітей із ЗПР.
2. Організація корекційно-розвиткового навчально-виховного процесу дітей із ЗПР.
3. Принципи побудови та організації корекційно-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
4. Можливості розвитку, корекції, освіти та соціалізації дітей з аутизмом.

V. Теоретико-методичні основи виховання дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку

1. Сутність, принципи та завдання виховання учнів корекційної школи.
2. Зміст, основні напрями та методи виховання у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.
3. Трудове навчання, виховання та профорієнтаційна робота з дітьми, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.
4. Моральне виховання у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.
5. Естетичне виховання дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.
6. Фізичне виховання дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.
7. Вивчення та формування дитячого колективу у закладах для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.
8. Позакласна робота у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

VI. Корекційна дошкільна педагогіка та гуманітарні системи.

1. Особливості розвитку і корекційна робота з дітьми раннього дошкільного віку, хворими на ДЦП
2. Особливості розвитку і корекційна робота з дітьми раннього дошкільного віку при аутизмі та аутистичних рисах особистості.

3. Корекційна спрямованість виховання та навчання дітей дошкільного віку з порушеннями поведінки та діяльності.
4. Педагогіка Марії Монтесорі та Рудольфа Штайнера.

VII. Розвиток, компенсація та корекція особистості дітей з важкими порушеннями психофізичного розвитку

1. Основні групи дітей зі складними дефектами та значення їх психолого-педагогічного вивчення.
2. Завдання психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини зі складним дефектом.

Питання для вступних іспитів

I. Загальні питання теорії корекційної педагогіки.

1. Сучасні проблеми корекційного навчання та виховання.

1. Корекційна педагогіка.
2. Сучасне тлумачення поняття «корекційна педагогіка».
3. Роль В.П.Кашченка в розкритті змісту даного поняття.
4. Корекційна педагогіка в системі педагогічних наук.
5. Сучасні проблеми корекційного навчання та виховання.
6. Концепція спеціальної освіти аномальних дітей в Україні.
7. Лікувальна педагогіка. Структура, зміст форми роботи. Взаємозв'язок лікувальної /західної/ та корекційної /вітчизняної/ педагогіки.
8. Основні напрями корекційної педагогіки: діагностика, профілактика, корекція.
9. Об'єкт і предмет корекційної педагогіки, їх характеристика.
10. Об'єкт: дитина, підліток та дорослий з проблемами у розвитку.
11. Предмет: особлива функція суспільства – створення умов для розвитку, адаптації, реабілітації та інтеграція дітей, підлітків, дорослих з проблемами у розвитку в сучасному суспільстві.
12. Структура корекційної педагогіки: дошкільна, шкільна, спеціальна педагогіка дорослих інвалідів з вродженнями та набутими відхиленнями у розвитку.

13. Розвиток ідей розширення об'єкта корекційної педагогіки: діти з порушеннями емоційної сфери, раннім аутизмом, девіантною поведінкою та церебральним паралічем.

2. Вихідні теоретичні положення корекційної педагогіки.

1. Співвідношення понять корекційної педагогіки: розвиток, навчання, виховання, компенсація, корекція, реабілітація, інтеграція, адаптація соціальна та дошкільна, шкільна; соціалізація. Методи наукових досліджень в корекційній педагогіці. Основні групи методів корекційної педагогіки та їх характеристика: організаційні методи, емпіричні методи, математичні методи, інтерпретаційні методи.

Характеристика загально - педагогічних принципів педагогічної діяльності:

1. цілеспрямованість педагогічного процесу;
2. цілісність та системність педагогічного процесу;
3. принципи гуманістичного напрямку педагогічного процесу;
4. опора на позитивні риси характеру особистості;
5. принцип свідомості та активності особистості у цілісному педагогічному процесі;
6. принцип поєднання прямих та паралельних педагогічних дій.
7. Принципи спеціальної корекційно-педагогічної діяльності:
 - принцип системності корекційних, профілактичних та розвиваючих задач;
 - принцип єдності діагностики та корекції;
 - принцип врахування індивідуальних та вікових особливостей та ін.

Теорія розвитку дитини в умовах сенсорної та інтелектуальної обмеженості за Виготським Л.С. та її вплив на процес формування основ корекційної педагогіки.

II. Системи педагогічного впливу на ранній та дошкільний розвиток дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

1. Система раннього виявлення та корекції відхилень у розвитку дітей.

1. Мета, завдання створення системи.
2. Структура системи.
3. Характеристика чотирьох основних блоків системи.
4. Завдання та зміст кожного з блоків.
5. Раннє втручання.
6. Соціальна взаємодія немовляти з матір'ю.
7. Діти, які потребують раннього втручання.
8. Характеристика американської системи раннього втручання, її позитивні сторони та недоліки.
9. “Абілітація немовлят” – перша в Росії програма раннього втручання, адаптована в Україні.
10. Абілітаційні центри та лекотеки. Завдання, зміст роботи.
11. Програма раннього втручання в лекотеках. Етапи обслуговування немовляти та родини в лекотеках.
12. Моделі організації командної роботи в закладах для дошкільників з порушеннями розвитку.

2. Організація ранньої допомоги дітям з порушеннями у розвитку

Служби ранньої допомоги дітям в родині. Мета та завдання роботи соціально-реабілітаційних служб. Розробка та апробація різних методів раннього діагностування; психолого-педагогічна допомога; опрацювання способів роботи адаптивних груп; організація бібліотеки навчальних посібників та науково-методичної літератури, ігротек, відеотек; створення умов для залучення батьків до роботи служб, організація занять з батьками. Функції служб ранньої корекційної допомоги дітям в родині.

III. Основи дидактики корекційної педагогіки.

Навчання, виховання, розвиток та корекція як єдиний педагогічний процес

Біологічні та соціальні чинники в розвитку дитини. Взаємозв'язок навчання та розвитку. Роль навчання в розвитку учнів.

Основні компоненти єдиного педагогічного процесу: мета, завдання, принципи, зміст та форми організації навчання і виховання.

Особливості психічного розвитку розумово відсталих дітей.

Л.С. Виготський про складну структуру дефекту розумово відсталих дітей і можливості корекції. Психолого-педагогічне вивчення розумово-відсталих школярів.

Суть педагогічної корекції. Засоби корекційно-виховної роботи. Значення охоронно-педагогічних засобів та медикаментозного лікування в корекційно-виховному процесі.

Комплексний підхід до організації корекційно-розвиткового впливу на особистість розумово відсталого дитини.

1. Процес навчання у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку

Поняття про процес навчання. Своєрідність процесу навчання у корекційній школі. Освітні, корекційно-розвивальні та виховні функції процесу навчання.

Психологічні основи процесу навчання у корекційній школі: особливості освітньої діяльності вчителя та навчально-пізнавальної діяльності учнів (викладання – сприймання, пояснення – розуміння, вправи на закріплення).

Підготовка учнів до сприймання нового навчального матеріалу. Особливості встановлення зв'язків при вивченні нового навчального матеріалу з раніше засвоєними знаннями та досвідом учнів.

Шляхи забезпечення інтересу учнів до навчання.

Форми обліку результативності навчання.

2. Принципи навчання

Система основних принципів навчання в корекційній педагогіці. Гуманізація та демократизація освіти. Органічний зв'язок освіти з національною історією, культурою, традиціями.

Науковість, доступність, систематичність, послідовність, систематизація в навчанні.

Особливості реалізації принципу наочності в навчанні розумово відсталих школярів.

Принцип глибини засвоєння знань учнями.

Індивідуальний та диференційований підхід до учнів у процесі навчання.

Зв'язок навчання з життєдіяльністю учнів.

3. Зміст освіти

Історія розвитку поглядів на зміст освіти у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Наукове обґрунтування змісту освіти в сучасній загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Основні засади розвитку спеціальної освіти дітей з психофізичними вадами.

Навчальний план загальноосвітнього навчального закладу для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Навчальні програми загальноосвітнього навчального закладу для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку. Принципи побудови навчальних програм.

Підручники та навчальні посібники для загальноосвітнього навчального закладу для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Шляхи удосконалення змісту освіти у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

4.Методи навчання.

Сучасні класифікації методів навчання.

Залежність вибору методів навчання від дидактичної, виховної та корекційно-розвивальної мети, складу учнів, особливостей навчального матеріалу тощо.

Основні напрямки та своєрідність використання проблемного та програмного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Використання сучасних засобів навчання: комп'ютерів, аудіовізуальних технічних засобів тощо.

5. Форми організації навчального процесу

Організаційні форми навчальної роботи з розумово відсталими дітьми в історії корекційної педагогіки.

Індивідуальна та групова робота з учнями у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Екскурсія як специфічна форма організації навчального процесу.

Домашня самостійна учбова робота учнів.

Урок як основна форма навчання учнів загальноосвітнього навчального закладу для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Роль педагога в організації продуктивної самостійної роботи учнів.

6. Урок як основна форма організації навчального процесу.

Типи уроків, їх структура. Психолого-дидактичні та гігієнічні вимоги до уроку у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Аналіз уроку. Визначення мети уроку. Основні критерії ефективності уроку.

Планування уроків різних типів.

Внесок І.Г.Єременка у розвиток теорії та практики уроку у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

7. Перевірка та облік знань, умінь та навичок учнів

Психолого-педагогічні вимоги до перевірки та оцінки знань, умінь і навичок. Види контролю: попередній, поточний, періодичний та заключний.

Методи контролю: усний, письмовий, графічний, програмний.

Особливості проведення контрольних робіт.

Стимулююча та корекційна роль оцінки.

Критерії оцінки результатів навчання.

Враховання індивідуальних особливостей розумово відсталих учнів у процесі оцінювання їх учбової діяльності.

8. Керівництво та контроль у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку

Системний підхід до управління педагогічним процесом. Керівна діяльність адміністрації. Рада школи. Педагогічна рада.

Планування роботи у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Аналіз навчально-виховного процесу.

Підвищення фахового рівня педагогів-дефектологів. Методична робота у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку. Науково-методична діяльність педагогів.

Вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

IV. Навчальна корекційно-виховна робота з дітьми, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

1. Теоретичні основи навчання і виховання дітей із ЗПР.

Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку.

Поняття “затримка психічного розвитку”. Класифікація затримки психічного розвитку.

Диференціальна діагностика затримки психічного розвитку та подібних з нею станів.

ЗПР в контексті проблеми навченості.

Організація навчання та виховання дітей із ЗПР в діагностичних групах.

Принципи організації корекційно-педагогічної роботи з дошкільниками із ЗПР.

2. Організація корекційно-розвиткового навчально-виховного процесу дітей із ЗПР.

Основні варіанти комплектування для дітей із ЗПР.

Психолого-дидактичні принципи корекційно-розвиткового навчання.

Корекційні завдання..

Методична забезпеченість. Завдання лікувально-оздоровчої роботи.

Організація соціальної служби та завдання соціально-трудової підготовки учнів із ЗПР.

Організація індивідуально-групових корекційних занять та основні напрями роботи з дітьми.

Нормативні державні документи, які регламентують організацію навчання і виховання дітей із ЗПР.

3. Принципи побудови та організації корекційно-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Розвиток системи державної допомоги дітям з порушенням опорно-рухового апарату. Проблема соціальної адаптації, реабілітації, інтегрованого навчання дітей з важкими порушеннями опорно-рухового апарату. Визначення психічної готовності до оволодіння різними видами

дитячої діяльності як необхідна умова корекційного впливу. Нерозривний зв'язок загально-розвиткових корекційних завдань у навчанні дітей з церебральним паралічем. Індивідуальний підхід у визначенні корекційних завдань, їх обумовленість індивідуальними особливостями розвитку, характером провідних труднощів та умовами виховання й навчання.

Специфіка корекційних завдань, викликаних руховою патологією, порушеннями психічної діяльності, мовленнєвими порушеннями, недостатністю сенсорного розвитку.

Організація корекційно-педагогічної допомоги: лікувальні та освітні установи для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату різного генезу (характеристика завдань, основних напрямків роботи установ соціального забезпечення, охорони здоров'я, освіти).

Програмно-методична документація, яка регламентує діяльність спеціальних установ для дітей з церебральним паралічем.

4. Можливості розвитку, корекції, освіти та соціалізації дітей з аутизмом.

Фактори, що впливають на соціалізацію осіб з аутизмом: важкість, глибина аутистичних розладів, рання діагностика, ранній початок спеціалізованої корекції, її послідовність, тривалість, достатній обсяг; єдність зусиль спеціалістів та родини.

V. Теоретико-методичні основи виховання дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

1. Сутність, завдання та принципи виховання учнів загальноосвітнього навчального закладів для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку

Основні підходи до проблеми виховання розумово відсталих школярів в практиці світової та вітчизняної дефектології.

Формування особистості учня – головне завдання загальноосвітнього навчального закладу для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку. Особливості виховання учнів загальноосвітнього навчального закладу для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Провідна роль діяльності у вихованні. Реалізація принципів виховання у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

2. Зміст, основні напрями та методи виховання у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку

Проблеми соціалізації осіб з розумовою відсталістю.

Психолого-педагогічне обґрунтування змісту виховання розумово відсталих школярів.

Життєві плани розумово відсталих школярів та проблеми їх формування в корекційній педагогіці.

Диференціація педагогічних завдань та засобів корекційно-виховної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку в залежності від клінічних та психологічних особливостей учня, соціальних умов виховання.

Особливості використання методів виховання у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Лабораторні заняття: Ознайомлення з особливостями навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

3. Трудове навчання, виховання та профорієнтація у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Мета, завдання та зміст трудового навчання й виховання у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Система трудової підготовки розумово відсталих дітей в Україні та за кордоном. Професійно-трудове навчання. Види трудової діяльності та їх корекційно-виховне значення. Роль професійної адаптації у формуванні життєвих планів учнів. Соціально-трудова адаптація випускників.

Перспективи розвитку зв'язків корекційної школи та закладів професійно-трудової підготовки.

4. Моральне виховання у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Суть та завдання морального виховання учнів у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Розвиток поглядів на проблему морального виховання осіб з вадами інтелекту. Особливості формування моральних уявлень і понять, критичної оцінки особистої поведінки та поведінки інших людей.

Особливості змісту морального виховання молодших та старших школяр

Правове виховання.

Екологічне виховання.

Підготовка учнів до сімейного життя.

Релігія у вихованні моралі в учнів.

5. Естетичне виховання дітей, які потребують корекції фізичного розвитку.

Особливості виховання естетичних почуттів, уявлень та понять у розумово відсталих дітей. Основні напрямки та засоби естетичного виховання учнів

загальноосвітнього навчального закладу для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку в навчанні та позакласній роботі.

Естетика життя на праці школярів.

Формування та розвиток творчих здібностей учнів загальноосвітнього навчального закладу для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Роль художніх гуртків, виставок у естетичному вихованні.

6. Фізичне виховання.

Корекція психофізичних недоліків учнів загальноосвітнього навчального закладу для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку засобами фізичного виховання. Врахування типологічних, вікових та індивідуальних особливостей у фізичному вихованні.

Система фізичного виховання у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Засоби фізичного виховання: уроки фізкультури, ритміка, ЛФК, спорт, рухливі ігри, санітарно-гігієнічні та оздоровчі заходи. Лікувальні та профілактичні заходи в системі фізичного виховання.

Спеціальні Олімпійські ігри для інвалідів та розумово відсталих дітей.

7. Вивчення та формування дитячого колективу.

Роль колективу у вихованні розумово відсталих дітей. Виготський Л.С. про значення колективу в соціалізації особливості розумово відсталої дитини.

Особистість розумово відсталої дитини та колектив.

Структура дитячого колективу. Вивчення колективу.

Особливості формування дитячого колективу у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Роль учнівських організацій у вирішенні завдань виховання розумово відсталих дітей. Форми, міст роботи учнівських організацій. Учніське

самоврядування. Учнівський комітет. Роль педагога у керівництві діяльністю учнівських організацій.

8. Позакласна робота у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Особливості позакласної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку та групах продовженого дня.

Зміст позакласної роботи. Форми позакласної роботи. Зв'язок позакласної та учбової роботи.

VI. Корекційна дошкільна педагогіка та гуманітарні системи.

1. Особливості розвитку і корекційна робота з дітьми раннього дошкільного віку, хворими на церебральний параліч

Загальна характеристика розвитку дітей раннього віку з церебральним паралічем: рухова сфера, стан артикуляційного апарату, голоси і подихи, голосова активність, особливості психічного розвитку. Чотири рівні до мовленнєвого розвитку дітей з церебральним паралічем.

Основні напрямки корекційно-педагогічної роботи: нормалізація стану та функціонування артикуляційного апарату; розвиток зорового і слухового сприймання; розвиток емоційних реакцій; розвиток зорово-моторної координації; формування підготовчих етапів до оволодіння активної і розвитку пасивної мовлення. Характеристика засобів корекційної роботи.

Диференціація завдань і змісту корекційної роботи в залежності від рівня до мовленнєвого розвитку, віку й індивідуальних можливостей дитини. Розробка індивідуального плану навчання.

Основним напрямком корекційно-педагогічної роботи у ранньому та дошкільному віці є:

1. розвиток емоційного, мовного, предметно-дійового та ігрового спілкування з оточуючими;
2. стимуляція сенсорних функцій (зорового, слухового, кінестетичного сприйняття і стереогнозу). Формування просторових та часових уявлень, корекція їх порушень;
3. розвиток передумов до інтелектуальної діяльності (увага, пам'ять, уявлення); формування математичних уявлень;
4. розвиток зорово-моторної координації та функціональних можливостей кистей та пальців; підготовка до оволодіння письмом;
5. виховування навичок самообслуговування та гігієни.

2. Особливості розвитку і корекційна робота з дітьми раннього дошкільного віку при аутизмі та аутистичних рисах особистості.

За даними Інституту корекційної педагогіки РАО, при сучасній корекційній роботі 60% аутичних дітей отримують можливість навчатися за програмою масової школи, 30% - за програмою спеціалізованої школи, та 10% адаптуються в умовах родини. У випадках коли корекція не проводиться, 75% зовсім соціально не адаптуються, 22-23% адаптуються відносно (потребують постійного догляду) і тільки 2-3% досягають задовільного рівня соціальної адаптації.

Відомі випадки, коли особи з аутичними розладами професійно та успішно займались мистецтвом, наукою, ставали людьми звичайних професій (але частіше не потребуючих спілкування з іншими людьми): садівниками, двірниками, налагоджувальниками музичних інструментів і т.п. Спільне є те, якщо аутичну дитину навчили чомусь, то вона буде працювати так, як її цьому навчили хоча це не виключає творчого підходу до праці.

Праця педагога, та педагога-помічника потребує певного рівня фахових знань. Навчати аутичних дітей необхідно, але це потребує певних умов:

1. випереджаючої готовності дитини до шкільного навчання у плані академічних навичок;
2. певного рівня соціальної адаптації, здібності до життя у колективі;

3. психолого-педагогічної підтримки спеціалістів з корекції РВД;
4. достатньо дефектологічної підготовленості вчителя масової школи;
5. юридична захищеність дитини, яка навчається у масовій школі.

Проблеми перед педагогом достатньо важкі, але рішення просте - це: індивідуальний підхід з урахуванням проявів аутизму, як підвищена перенасиченість та втомленість, нерівномірний розвиток інтелектуальних, мовленнєвих та моторних навичок, уповільнена реакція, відстрочка результатів навчання (дитина відповідає не зразу, а через деякий час), труднощі проведення масових занять (найефективніші - індивідуальні), труднощі при відповіді біля дошки та ін. Вчителю не треба поспішати з висновками та організаційними рішеннями, треба намагатись зрозуміти наслідки порушення поведінки дитини та невдач у навчанні, уважніше опитувати батьків та при найменшій підозрі аутизму звернутись за консультацією до спеціаліста (педагога, психолога, дитячого психіатра) відповідного профілю.

Дуже часто за труднощами першого періоду приходиться позитивний результат, і це тим більш цінно та приємно, тому що у всьому світі визнано: праця з аутичною дитиною – ледве не найскладніше, що є у сучасній педагогіці.

3.Корекційна спрямованість виховання та навчання дітей дошкільного віку з порушеннями поведінки та діяльності

Поняття девіантної поведінки.

Корекція соціальної дезорієнтації. Схема розвитку негативного самовизначення та його корекція.

Корекційний підхід при сімейній ізоляції, хронічній неуспішності.

Особливості корекційно-педагогічної роботи у випадку відмови від діяльності.

Корекційне втручання при вербалізмі.

4.Педагогіка Марії Монтессорі та Рудольфа Штайнера.

Принципи системи Марії Монтессорі: антропологічний, умов свободи розвитку дитини, концентрації уваги, спеціально підготовленого навчаючого

середовища, сензитивності, обмеженості та дисципліни, особливого місця педагога в системі освіти, індивідуалізації навчання, соціального виховання та інтеграції.

Актуальний досвід роботи шкіл, які працюють за системою Марії Монтесорі.

Теоретико-філософські положення та зміст педагогіки Р. Штайнера. Принципи вальдорської педагогіки: антропоцентризм, освіта дитини є наслідком її потреб, а не соціального замовлення того чи іншого суспільства; гармонійність розвитку усіх кладових людини (тіла, волі, почуттів, розуму); навчання дедуктивним шляхом від загального до часткового, від ідеї – до її реалізації; історичність – відтворення у процесі навчання основних етапів людської еволюції: заняття землеробством, ремеслами, мистецтвом, наукою; циклічність – використання природних ритмів (доба, сезон, астрономія); художність всього навчання, евристичність – дітям не нав'язують готових правил, а дають можливість самостійно зробити висновки.

Вальдорська школа та спеціальне навчання. Вільне виховання особистості дитини.

VII. Розвиток, корекція, компенсація та освіта дітей з важкими порушеннями психофізичного розвитку.

1. Основні групи дітей зі складними порушеннями та значення їх психолого-педагогічного вивчення.

Сутність поняття «складні порушення».

В залежності від структури порушення, діти зі складними порушеннями розділяються на три групи:

1. Діти з двома виявленими психофізичними порушеннями, кожне з котрих може визвати аномалію розвитку: незряче-глухі діти, розумово відсталі діти, слабчуючі діти з затримкою психічного розвитку (первинна).

2. Діти, які мають одне суттєве психофізичне порушення (ведуче), та друге порушення, виявлене у слабкому ступені, але помітно порушує хід розвитку: розумово відсталі діти з незначним зниженням слуху. В таких випадках кажуть про “ускладнений” дефект.
3. Діти з так званими множинними порушеннями, коли є три або більше порушення (первинних), виявлених у різному ступені та спричиняють до значних відхилень у розвитку дитини: розумово відсталі, слабозорі глухі діти.

Перед фахівцем стоїть завдання якомога ранньої діагностики тяжкого дефекту. Надто пізня діагностика – нажаль типове явище у практиці роботи з такими дітьми.

2.Завдання психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини зі складними порушеннями.

Загальною закономірністю, розвитку дитини з складними дефектами, є особиста завантаженість умов раннього розвитку дитини. Надбання не одного, а двох, та більш первинних порушень дуже збіднює контакт дитини з зовнішнім світом, він потрапляє до умов великої депривації (сенсорної, материнській, культурної) і в сензитивний період становлення та розвитку основних функцій наносить значної шкоди. Це веде до недорозвитку як особистих функцій (предметні дії, формування образів предметів, просторове орієнтування та моторика, емоційно-чуттєвий контакт з дорослими та спілкування), так і до загальної затримки психічного розвитку.

Особливості психічного розвитку дітей з комбінованим дефектом. Психолого-педагогічні основи розвитку та освіти осіб з складним дефектом. Шляхи та засоби організації спеціальної освіти осіб з складними порушеннями в розвитку. Етап ранньої психолого-педагогічної допомоги. Система спеціалізованих закладів для осіб зі складними порушеннями в Україні. Психолого - педагогічна та соціальна допомога за кордоном.

За Л.С.Виготським важливим питанням є розвиток вищих психічних функцій дитини, принципово важливим стає питання про ступені збереження інтелекту.

Спеціальна психологія

I. Пояснювальна записка

Дисципліна “Спеціальна психологія” - предмет з циклу спеціальних дисциплін, які вивчаються в Інституті корекційної педагогіки та психології. Дана дисципліна спрямована на вивчення найбільш загальних властивостей і параметрів різних форм дизонтогенезу, з особливою увагою на дизонтогенезі за типом недорозвинення.

Студенти спеціальності «Корекційна педагогіка» вивчають зазначений курс, надаючи особливої уваги найрозвиненішій галузі «Спеціальної психології» - олігофренопсихології.

Головна мета курсу - розкрити науково-теоретичні основи вивчення особливостей психічного розвитку дітей з різними формами дизонтогенезу, зокрема, дизонтогенезу за типом недорозвинення; озброїти студентів знаннями про основні категорії цієї дисципліни, методи та технології спеціального психологічного вивчення дітей різних нозологій та дітей з інтелектуальними порушеннями.

За навчальним планом спеціальності 6.010105. Корекційна освіта. Олігофренопедагогіка вивчення курсу “Спеціальна психологія” передбачено протягом другого, третього семестрів, навчальний матеріал розподілений на 6 модулів. У тематичному плані розподілені години кожного модуля за видами навчальних занять та самостійної роботи студентів.

Навчальним планом передбачено 6 кредитів – 216 годин. З них 56 годин – лекційних, семінарських - 6 годин, лабораторних – 12 годин, практичних – 10 годин, 36 годин – індивідуальної роботи та 96 годин - самостійної роботи. Контрольні заходи (модульний контроль), залік, екзамен.

Курс "Спеціальна психологія" передбачає підготовку і проведення психодіагностичних, психокорекційних і експериментальних досліджень на лабораторно-практичних заняттях. Крім зазначених завдань курс "Спеціальна психологія" спрямовує студентів на оволодіння категоріальним апаратом сучасної науки, на формування у майбутніх корекційних педагогів умінь і навичок

самостійного визначення потенційних можливостей дітей з психофізичними порушеннями та проведення профілактики і корекції вторинних відхилень у розвитку.

Вивчення навчальної дисципліни “Спеціальна психологія” базується на принципах кредитної модульно-рейтингової системи навчання, яка забезпечує систематичну роботу студентів, з використанням модульної технології навчання та рейтингового оцінювання в якості засвоєння навчального матеріалу.

Семінарські заняття передбачають опанування студентами знаннями про психологічні закономірності розвитку дітей з інтелектуальними та іншими порушеннями, про особливості пізнавальної діяльності та особистості дітей зазначеної категорії.

Самостійна робота передбачає виконання студентами різних видів самостійних завдань і підготовку до модульного контролю.

Поряд із аудиторними заняттями планується виконання індивідуальної аудиторної роботи під керівництвом викладача та здійснюється модульний контроль.

Програма включає в себе питання до екзамену, список основної і додаткової літератури. Також студенти повинні постійно використовувати періодичну пресу.

Зміст програми.

Модуль I. Загальні питання спеціальної психології

- Спеціальна психологія як диференційована галузь психологічної науки
- Методи спеціальної психології
- Основні категорії спеціальної психології

Модуль II. Сутність психічного недорозвинення

- Поняття про розумову відсталість
- Диференціація розумової відсталості від інших порушень психічного розвитку

- Психологічна характеристика контингенту загальноосвітніх спеціальних закладів для дітей з порушеннями інтелекту та клієнтів реабілітаційних центрів
- Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями у різні вікові періоди.

Модуль III. Психологічні особливості діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.

- Особливості вищої нервової діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Психологічні особливості різних видів діяльності дітей з інтелектуальною недостатністю.

Модуль IV. Пізнавальні процеси дітей з інтелектуальною недостатністю.

- Відчуття та сприймання дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Особливості мислення дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Особливості пам'яті та уявлень дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Особливості мовленнєвої діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.

Модуль V. Особистість дитини з інтелектуальною недостатністю

- Особливості емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Проблема особистості у спеціальній психології.
- Особливості міжособистісних стосунків дітей з інтелектуальними порушеннями.
- Особистість корекційного педагога.

Модуль VI. Психологічна корекція розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями

- Особливості корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку.

- Форми та зміст професійної діяльності психолога загальноосвітнього навчального закладу для дітей з інтелектуальною недостатністю.

Рекомендована література.

Основна:

1. Астапов В.М. Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии.- М.,1994.
2. Бгажнокова И.М. Психология умственно отсталого ребенка.- М.,1987.
3. Власова Т.А., Певзнер М.С. О детях с отклонениями в развитии.- М.: Просвещение, 1973.
4. Выготский Л.С. Избранные произведения.- М., 1984.- Т.5.
5. Еременко И.Г. Познавательные возможности учащихся вспомогательной школы.- К.: Радянська школа, 1072.
6. Забрамная С.Д. Психолого-педагогическая диагностика умственного развития детей.- М.: Просвещение, 1995.
7. Исследование личности и познавательной деятельности учащихся вспомогательной школы.- / Под ред. В.Г.Петровой.-М., 1980.
8. Коломинский Н.Л. Развитие личности учащихся вспомогательной школы.- К.: Радянська школа, 1978.
9. Лубовский В.И. Развитие словесной регуляции действий у детей (в норме и патологии).-М.: Педагогика, 1978.
10. Особенности познавательной деятельности учащихся вспомогательной школы.-/ Под ред. И.М.Соловьева.-М.: АПН РСФСР, 1953.
11. Особенности умственного развития учащихся вспомогательной школы.-/ Под ред. Ж.И.Шиф.-М.: Просвещение, 1965.
12. Отбор детей во вспомогательные школы.-/Под ред. С.Д.Забрамноной.- М.: Просвещение, 1972.
13. Певзнер М.С. Дети-олигофрены.- М.: АПН РСФСР, 1959.
14. Певзнер М.С., Лубовский В.И. Динамика развития детей-олигофренов.- М.: АПН РСФСР, 1963.

15. Практикум по психологии умственно отсталого ребенка.-/ Сост. А.Д. Виноградова.- М.: Просвещение, 1985.
16. Принципы отбора детей во вспомогательные школы.-/ Под ред. Г.М.Дульнева, А.Р.Лурия.- М., 1963.
17. Психологические вопросы коррекционной работы во вспомогательной школе.- / Под ред Ж.И. Шиф, Т.Н. Головиной, В.Г.Петровой.- М.: Педагогика, 1980.
18. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника .- М.: Просвещение, 1986.
19. Селецкий А.И. Психология и психопатология слабоумия.- К.: Радянська школа, 1981.
20. Стадненко Н.М. Особенности мышления учащихся вспомогательной школы.- К.: Радянська школа, 1980.

Додаткова:

1. Актуальные проблемы диагностики задержки психического развития детей.- М.: "Педагогика", 1982.
2. Головина Т.Н. Изобразительная деятельность учащихся вспомогательной школы.- М.: Просвещение, 1974.
3. Замский Х.С. История олигофренопедагогики.- М.: Просвещение, 1988.
4. Лебединская К.С., Райская М.М., Грибанова Г.В. Подростки с нарушениями в аффективной сфере.-М.: Педагогика, 1988.
5. Петрова В.Г. Развитие речи учащихся вспомогательной школы.- М.: Педагогика, 1977.
6. Петрова В.Г. Практическая и умственная деятельность детей-олигофренов.- М.: Педагогика, 1969.
7. Пинский Б.И. Психологические особенности деятельности умственно отсталых школьников.- М.: АПН РСФСР, 1962.
8. Стребелева Е.А., Катаева А.А. Дидактические игры и упражнения в обучении умственно отсталых дошкольников.- М., 1991.

Орієнтовні питання до екзамену.

1. Предмет та завдання спеціальної психології.

2. Олігофренопсихологія як галузь спеціальної психології
3. Міжпредметні зв'язки спеціальної психології з іншими науками.
4. Особливості використання психологічних методів для вивчення психіки дітей з інтелектуальними порушеннями.
5. Принципи дослідження психіки дітей з інтелектуальними порушеннями.
6. Сучасна проблематика спеціальної психології в Україні.
7. Поняття про розумову відсталість . Ознаки розумової відсталості.
8. Причини виникнення розумової відсталості.
9. Класифікація розумової відсталості в залежності від глибини ураження мозку.
10. Класифікація розумової відсталості в залежності від часу пошкодження мозку.
11. Психологічні особливості розумово відсталих дітей з різними ступенями інтелектуальних порушень.
12. Порівняльна характеристика дітей з олігофренією та деменцією.
13. Первинний та вторинний дефект при розумовій відсталості.
14. Розумова відсталість і затримка психічного розвитку.
15. Класифікація олігофренії за М.С.Певзнер.
16. Особливості соціальної ситуації розвитку у дітей з інтелектуальними порушеннями.
17. Теорія структурно-динамічного вивчення аномального розвитку Л.С.Виготського.
18. Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями у немовлячому віці .
19. Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями у ранньому віці .
20. Психічний розвиток дошкільників з інтелектуальними порушеннями.
21. Особливості навчальної діяльності молодших школярів з інтелектуальними порушеннями.

22. Особливості вищої нервової діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
23. Класифікація порушень психофізичного розвитку В.В.Лебединського.
24. Міжнародна класифікація розумової відсталості.
25. Роль Л.С.Виготського у становленні вітчизняної спеціальної психології.
26. Причини відхилень у розвитку та чинники, що їх визначають.
27. Історія становлення спеціальної психології в Україні та за кордоном.
28. Взаємозв'язок методології, методів і методик спеціальної психології.
29. Загальні принципи психологічного дослідження. Принципи дослідження психіки дітей з інтелектуальними порушеннями.
30. Відчуття та сприймання дітей з інтелектуальними порушеннями.
31. Особливості мовленнєвої діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
32. Особливості імпресивного мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями.
33. Особливості експресивного мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями.
34. Особливості мислення дітей з інтелектуальними порушеннями.
35. Конкретність мислення – основний недолік мисленнєвої діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
36. Порушення операціональної сторони мислення дітей з інтелектуальними порушеннями.
37. Особистісні порушення мислення розумово відсталих дітей.
38. Розвиток самостійності мислення у дітей з інтелектуальними порушеннями.
39. Характеристика мнестичної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
40. Особливості процесу запам'ятовування школярів з інтелектуальними порушеннями.
41. Механізми порушень мовленнєвого розвитку у дітей з інтелектуальними порушеннями.

42. Спостереження як один з основних методів вивчення психіки дітей з інтелектуальними порушеннями.
43. Організація експериментальної процедури у спеціальних психологічних дослідженнях.
44. Психологічні особливості дітей з олігофренією, ускладненою переважанням збудження над гальмуванням.
45. Психологічні особливості дітей з олігофренією, ускладненою переважанням гальмування над збудженням.
46. Психологічні особливості дітей з олігофренією, ускладненою психопатоподібним синдромом.

Критерії оцінювання

відповідей абітурієнтів Інституту корекційної педагогіки та психології на вступному фаховому випробуванні з «Психокорекційної педагогіки (олігофренопедагогіки)»

<i>Рівень</i>	<i>Кількісна характеристика рівня</i>	<i>Характеристика відповіді абітурієнта</i>
Низький	100 – 123 бали	Абітурієнт не відповідає змісту питання білету, тому його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання. Наявна повна відсутність уміння міркувати. У абітурієнта відсутні знання, необхідні для правильних відповідей.
Задовільний	124 – 149 балів	Відповіді на питання білету носять фрагментарний характер, характеризуються відтворенням знань на рівні запам'ятовування. Абітурієнт поверхово володіє умінням міркувати, його відповіді супроводжуються другорядними міркуваннями, які інколи не мають безпосереднього відношення до змісту запитання. Абітурієнт недостатньо точно дає визначення категоріям корекційної педагогіки, допускає суттєві помилки методичного характеру.
Достатній	150 – 174 балів	У відповідях на питання білету допускаються деякі неточності або помилки не принципового характеру. Абітурієнт демонструє розуміння навчального матеріалу

		на рівні аналізу властивостей. Помітне прагнення абітурієнта логічно розмірковувати при відповіді на питання білета. Відповідь містить окремі неточності і незначні помилки по суті питань та частково неправильне посилення на спеціальну літературу.
Високий	175 – 200 балів	Абітурієнт дає повну і розгорнуту відповідь на питання білету. Його відповіді свідчать про розуміння навчального матеріалу на рівні аналізу закономірностей, характеризується логічністю і послідовністю суджень, без включення випадкових і випадання істотних з них. Кожна відповідь супроводжується ґрунтовним і повним поясненням.

Голова фахової комісії
В.М.

академік Синьов